Edebiyat bahçesinden bir meyve...

Osmanlıca Fıkralar

KAZAN DOĞURDU

قَازَانْ طُوغُورْدِى

عثمانليجه فقره‌لر

HASBAHÇE

ایچنده‌کیلر

تقدیم ١٠
نصرالدین خواجه ١٤
دلی دلی آقدیغڭ ایچون ١٨
بیلنلر بیلمه‌ینلره آڭلاتسین ٢٠
قازان طوغوردی ٢٤
گول قوشلری ٢٦
دوستلر آلیش ویریشده گورسون ٢٨
قویروق قوپارسه ٣٠
بو أوه طاشینمه‌دق می؟ ٣٤
یه کورکم یه ٣٦
خواجه‌نڭ فضیلتی ٤٠
نصرالدین خواجه‌نڭ صاریغی ٤٤
خواجه ایله خوروزی ٤٨
قافتانڭ قافتانمه بکزر ٥٠
هر گون بایرام اولسه ٥٢

İÇİNDEKİLER

Takdim..11

Nasreddin Hoca..15

Deli Deli Aktığın İçin 19

Bilenler Bilmeyenlere Anlatsın...............................21

Kazan Doğurdu..25

Göl Kuşları...27

Dostlar Alışverişte Görsün 29

Kuyruk Koparsa 31

Bu Eve Taşınmadık mı? 35

Ye Kürküm Ye..37

Hocanın Fazileti...41

Nasreddin Hoca'nın Sarığı.......................................45

Hoca ile Horozu...49

Kaftanın Kaftanıma Benzer 51

Her Gün Bayram Olsa 53

نصرالدین خواجه‌نڭ پاپوچلری ٥٤
اشگه اینانیورسڭ ٥٨
جرید اوینایه‌لم ٦٠
یورغان گیتدی غاوغا بیتدی ٦٤
طامده‌کی خیرسز ٦٦
اشگه ترس بینمك ٦٨
حیوان صولاق ٧٠
صوچ یاشلی اوکوزده ٧٢
باشی بیله یاریلیر ٧٤
خواجه ایله اشگی ٧٨
حضرت الله ویرسین ٨٠
خواجه‌نڭ اوکوزی ٨٢
آی یرینه گلدی ٨٦
اشك اولورسه ٨٨
آجیمه‌سز سپاهیلر ٩٢
خیرسزڭ بویله‌سی ٩٦
پاره‌یی ویرن دودوگی چالار ٩٨
تعریفی بنده ١٠٢
غائب اولان هگبه ١٠٦

Nasreddin Hoca'nın Pabuçları 55
Eşeğe İnanıyorsun 59
Cirit Oynayalım..................................61
Yorgan Gitti Kavga Bitti 65
Damdaki Hırsız 67
Eşeğe Ters Binmek...............................69
Hayvan Solak 71
Suç Yaşlı Öküzde 73
Başı Bile Yarılır 75
Hoca ile Eşeği 79
Hazret-i Allah Versin 81
Hocanın Öküzü...................................83
Ay Yerine Geldi..................................87
Eşek Ölürse......................................89
Acımasız Sipahiler 93
Hırsızın Böylesi 97
Parayı Veren Düdüğü Çalar 99
Tarifi Bende....................................103
Kaybolan Heybe 107

دلالك اشكله امتحانی ۱۰۸
جر خدمتی ۱۱۰
خواجه ایله اوغلی ۱۱۲
بزدن صوکره گلنلر ییسون ۱۱۶
نصرالدین خواجه مسافرلکده ۱۱۸
چوملك حسابی ۱۲۰
قرق یاشنده‌یم ۱۲٤

Dellalın Eşekle İmtihanı...............................109
Cer Hizmeti...111
Hoca ile Oğlu...113
Bizden Sonra Gelenler Yesin........................117
Nasreddin Hoca Misafirlikte........................119
Çömlek Hesabı...121
Kırk Yaşındayım...125
Dokuz Akçe Olsun 127
Kabahat 129
Ördek Çorbası..131
İpe Un Sermek...133
Acemi Berber 135
Timurlenk'in Suali..137
Su Dediğin Böyle Olur.................................139
Dünyanın Dengesi..141
Güneş mi Faydalı Ay mı?.............................143

تقديم

کولتوریمزڭ مزاح قراقترلرندن نصرالدين خواجه، عالم و بیلگه بر شخصيتدر. حاضر جوابلغيله انسانلری قيرمادن طوغری‌یی سويلر. مخاطبنی گولدوررکن دوشونمگه سوق ايدر. عصرلردر آگلاتيلاگلن فقره‌لرينڭ چوغنده خواجه‌نڭ بعضًا بر عالم، بعضًا بيلگه كيشی، بعضًا قاضی، طبيب و خواجه كيشيلگنه بوروندیگی ده گورولور.

نصرالدين خواجه فقره‌لرنده حقارت ايچرمه‌ين، انسانلری اينجيتمه‌دن اگيتن مزاحی بر آگلاييش واردر. فرقلی قونوشمه‌یی سوه‌ن، عقل سليم، نشئه‌لی و باباجان بر شخصيت اولان خواجه‌نڭ مزاحی هجو گبی ييقيجی دگل، ياپيجيدر. خواجه بو يوكيله ايی نيت تمثاليدر. بو فقره‌لر آراسنده بر مقصدی آچيقلامق، بر دوشونجه‌یی دستكله‌مك ايچون آتاسوزی يرينه قوللانيلانلر ده واردر. گنل اوزللكلری گولدوريجی، دوشوندوريجی، اوگرتيجی، اگلنديريجی و شاشيرتيجی اولان نصرالدين خواجه فقره‌لری، چوق يوگلی بر مزاح ايچرر.

Takdim

Kültürümüzün mizah karakterlerinden Nasreddin Hoca, âlim ve bilge bir şahsiyettir. Hazırcevaplığıyla insanları kırmadan doğruyu söyler. Muhatabını güldürürken düşünmeye sevk eder. Asırlardır anlatılagelen fıkralarının çoğunda hocanın bazen bir âlim, bazen bilge kişi, bazen kadı, tabip ve hoca kişiliğine büründüğü de görülür.

Nasreddin Hoca fıkralarında hakaret içermeyen, insanları incitmeden eğiten mizahî bir anlayış vardır. Farklı konuşmayı seven, aklıselim, neşeli ve babacan bir şahsiyet olan hocanın mizahı hiciv gibi yıkıcı değil, yapıcıdır. Hoca bu yönüyle iyi niyet timsalidir. Bu fıkralar arasında bir maksadı açıklamak, bir düşünceyi desteklemek için atasözü yerine kullanılanlar da vardır. Genel özellikleri güldürücü, düşündürücü, öğretici, eğlendirici ve şaşırtıcı olan Nasreddin Hoca fıkraları, çok yönlü bir mizah içerir.

نصرالدين خواجه‌نڭ فقره‌لری سوزلی قايناقلردن درله‌نه‌رك يازی‌يه گچيريلمشدر. فقره‌لرڭ رسملی ايلك باصقيسی، لطائف نصرالدين اسميله ١٨٨٣ ييلنده محمد توفيق (چايلاق) طرفندن ياپيلمشدر.

”قازان طوغوردی“ آدينی ويرديگمز بو اثريمز، لطائف نصرالدينڭ ١٩٢٦ ييلنه عائد اولان دردنجی باصقيسندن استفاده ايديله‌رك حاضرلاندی. سچيلن فقره‌لر، اصلنه مطابق قالينه‌رق ساده‌لشديرلدی. هر زمان سوه‌رك اوقونان نصرالدين خواجه فقره‌لری، بو كتابده عثمانليجه و لاتين حرفلريله برلكده ويريله‌رك عثمانلی تورکجه‌سنه ايلگی و علاقه آرتيريلمق ايستندی. اثری اگلنجه‌لی حاله گتيرمك ايچون بعضی فقره‌لره رسملر اكله‌نه‌رك كتابه زنگينلك قزانديرلدی. عثمانليجه اوقومغه يڭی باشلايانلر ايچون حاضرلانان بو كتاب، باشلانغيچ سويه‌سنده‌در. عثمانليجه‌يه ايلگی دويان و مراق ايدن كوچوك-بويوك هر ياشدن اوقور ايچون فائده‌لی اولماسی تمنيسيله.

يس اوطه‌باشی

Nasreddin Hoca'nın fıkraları sözlü kaynaklardan derlenerek yazıya geçirilmiştir. Fıkraların resimli ilk baskısı, Letâif-i Nasreddin ismiyle 1883 yılında Mehmed Tevfik (Çaylak) tarafından yapılmıştır.

"Kazan Doğurdu" adını verdiğimiz bu eserimiz, Letâif-i Nasreddin'in 1926 yılına ait olan dördüncü baskısından istifade edilerek hazırlandı. Seçilen fıkralar, aslına mutabık kalınarak sadeleştirildi. Her zaman severek okunan Nasreddin Hoca fıkraları, bu kitapta Osmanlıca ve Latin harfleriyle birlikte verilerek Osmanlı Türkçesi'ne ilgi ve alaka artırılmak istendi. Eseri eğlenceli hale getirmek için bazı fıkralara resimler eklenerek kitaba zenginlik kazandırıldı. Osmanlıca okumaya yeni başlayanlar için hazırlanan bu kitap, başlangıç seviyesindedir. Osmanlıcaya ilgi duyan ve merak eden küçük-büyük her yaştan okur için faydalı olması temennisiyle.

Yasin ODABAŞI

نصرالدين خواجه

نصرالدين خواجه ۱۲۰۸ ييلنده سلچوقليلر زماننده سيوری حصاره باغلی خورطو كوينده دنيايه گلير. باباسی كويك امامی عبدالله افنديدر. آننه‌سی ده ينه عينی كويدن صديقه خاتوندر.

نصرالدين خواجه، ايلك تحصيلنی باباسندن آلير. باباسی وفات ايدنجه اونك يرينه كوينده امامليق ياپمغه باشلار. بر سوره بو وظيفه‌يی ياپدقدن صوكره يرينه ملا محمد اسمنده برينی بيراقارق سيوری حصار و قونيه مدرسه‌لرنده علم تحصيل ايدر. او دونملرده مدرسه‌لرده آغيرلقلی اولارق اوقوتولان مشهور حنفی فقه كتابی قدوری‌يی اوقور. ديگر اسلامی علملری ده اوگره‌نن خواجه، يرينه گوره مؤذنلك، امامليق، قاضيلق و مدرسلك ياپار.

نصرالدين خواجه، آناطوليده لطيفه‌لريله سوگی‌يی، محبتی، حق و عدالتی آگلاتان بر گوگل أربابيدر. حاضر جواب، انسانلری قيرمادن طوغرويی سويله‌ين، يری گلديگنده كنديسنی بيله تنقيد ايتمه‌يی بيلن متواضع بريدر.

Nasreddin Hoca

Nasreddin Hoca 1208 yılında Selçuklular zamanında Sivrihisar'a bağlı Hortu Köyü'nde dünyaya gelir. Babası köyün imamı Abdullah Efendi'dir. Annesi de yine aynı köyden Sıdıka Hatun'dur.

Nasreddin Hoca, ilk tahsilini babasından alır. Babası vefat edince onun yerine köyünde imamlık yapmaya başlar. Bir süre bu vazifeyi yaptıktan sonra yerine Molla Mehmed isminde birini bırakarak Sivrihisar ve Konya medreselerinde ilim tahsil eder. O dönemlerde medreselerde ağırlıklı olarak okutulan meşhur Hanefî fıkıh kitabı Kudûrî'yi okur. Diğer İslami ilimleri de öğrenen hoca, yerine göre müezzinlik, imamlık, kadılık ve müderrislik yapar.

Nasreddin Hoca, Anadolu'da latifeleriyle sevgiyi, muhabbeti, hak ve adaleti anlatan bir gönül erbabıdır. Hazırcevap, insanları kırmadan doğruyu söyleyen, yeri geldiğinde kendisini bile tenkit etmeyi bilen mütevazı biridir.

فقره‌لرینڭ چوغنده صیره‌دن بر کویلی گبی تارله‌سنده، باغنده چالیشیر، اورمانه اودون کسمه‌یه گیدر، زمان زمان ده شهره اینر. بو شهر چوق دفعه آق شهر، سیوری حصار ویا قونیه‌دیر.

حیاتی بوینجه انسانلره علم اوگرتیر. وعظ و نصیحت ایدر. بونلری گوزل نکته‌لرله سوسله‌یه‌رك خلقی آیدینلاتیر. لطیفه‌لری کندینه خاص بر میراثدر. اولیا چلبی، خواجه مرحومی قیصه‌جه شویله طانیتیر:

"اوستون حکمت و کرامت صاحبی، سنت و جماعت اهلی. حنفی مذهبی عالمی، آمر و حاکملری دین حکملرینه چاغیران، اللهڭ امر و یاساقلرینی لطیفه شکلنده بیلدیرن، دین و دنیاسنده صاغلام، بویوك بر ذات، اولو بر جان ایدی. اونڭ اوگوت و نکته‌لری، ساده گبی گورونور، آنجق بولونوب سویله‌نیلمسی زوردر. گوگلده یر طوتار، فقط سویله‌نیله‌نی جان أوندن وورر. یوموشاقلقله گلیر، آنجق کسکین قیلیچ گبی تأثیر ایدر. بو حاضر جوابلر، آتاسوزی گبی قوللانیلور."

نصرالدین خواجه ١٢٨٤ییلنده آق شهرده وفات ایتمشدر. تربه‌سی آق شهرده‌در.

Fıkralarının çoğunda sıradan bir köylü gibi tarlasında, bağında çalışır, ormana odun kesmeye gider, zaman zaman da şehre iner. Bu şehir çok defa Akşehir, Sivrihisar veya Konya'dır.

Hayatı boyunca insanlara ilim öğretir. Vaaz ve nasihat eder. Bunları güzel nüktelerle süsleyerek halkı aydınlatır. Latifeleri kendine has bir mirastır. Evliya Çelebi, hoca merhumu kısaca şöyle tanıtır:

"Üstün hikmet ve keramet sahibi, sünnet ve cemaat ehli. Hanefi mezhebi âlimi, âmir ve hâkimleri din hükümlerine çağıran, Allah'ın emir ve yasaklarını latife şeklinde bildiren, din ve dünyasında sağlam, büyük bir zât, ulu bir can idi. Onun öğüt ve nükteleri, sade gibi görünür, ancak bulunup söylenilmesi zordur. Gönülde yer tutar, fakat söylenileni can evinden vurur. Yumuşaklıkla gelir, ancak keskin kılıç gibi tesir eder. Bu hazırcevaplar, atasözü gibi kullanılır."

Nasreddin Hoca 1284 yılında Akşehir'de vefat etmiştir. Türbesi Akşehir'dedir.

دلی دلی آقدیغك ایچون

بر گون یاز موسمنده خواجه اوزاق یولدن گلیرکن کندینی شدتلی بر حرارت آلیر. او صیراده بر چشمه‌یه راست گلیر. بر ده باقار که چشمه‌نك لوله‌سنی بر آغاچ دالیله طیقامشلر.

خواجه صو ایچمك ایچون دالی چکوب چیقاردیغی گبی صو بردنبره تضییقلی فیشقیروب خواجه‌نك اوستنی باشنی ایصلاتیر. خواجه بوڭا چوق أوفکه‌لنه‌رك:

- ایشته بویله دلی دلی آقدیغك ایچون آغزینی بو قازیقله طیقارلر، دیر.

دلی دلی آقدیغك ایچون آغزینی قازیقله طیقارلر.

Deli Deli Aktığın İçin

Bir gün yaz mevsiminde hoca uzak yoldan gelirken kendini şiddetli bir hararet alır. O sırada bir çeşmeye rast gelir. Bir de bakar ki çeşmenin lülesini bir ağaç dalıyla tıkamışlar.

Hoca su içmek için dalı çekip çıkardığı gibi su birdenbire tazyikli fışkırıp hocanın üstünü başını ıslatır. Hoca buna çok öfkelenerek:

- İşte böyle deli deli aktığın için ağzını bu kazıkla tıkarlar, der.

Deli deli aktığın için ağzını kazıkla tıkarlar.

دوستلر آليش ويريشده گورسون

نصرالدين خواجه بر آرا يومورطه‌نڭ طقوزيني بر آقچه‌يه آلير، پازاره گيده‌رك اوني بر آقچه‌يه صاتارمش.

اونڭ بو غريب تجارتني گورن بعضيلرى:

- خواجه‌م، ضرر ايديپورسڭ بو ناصل بر تجارتدر، ديه سببني صورمشلر.

حاضر جواب اولان خواجه ده:

- مشتريلرڭ بڭا هجومني گورميور ميسڭز؟ مقصد صاتيش ياپمق دگل، دوستلر آليش ويريشده گورسون، ديمش.

Dostlar Alışverişte Görsün

Nasreddin Hoca bir ara yumurtanın dokuzunu bir akçeye alır, pazara giderek onunu bir akçeye satarmış.

Onun bu garip ticaretini gören bazıları:

- Hocam, zarar ediyorsun bu nasıl bir ticarettir, diye sebebini sormuşlar.

Hazırcevap olan hoca da:

- Müşterilerin bana hücumunu görmüyor musunuz? Maksat satış yapmak değil, dostlar alışverişte görsün, demiş.

قویروق قوپارسه

بر گون نصرالدین خواجه، طلبه‌سی عماد ایله قورد آوینه گیدر. عماد، قورد یاوروسی طوتمق فکر یله یووایه گیرر. طیشاریده بولونان بو یوك قورد ده تصادفا یووایه گلیر. تام ایچری گیره‌جی اثناده خواجه همان آتیلارق قوردڭ قویروغندن یاقالار.

قورد قویروغنی قورتاروب یووایه گیرمك ایچون اشینمگه باشلار. بوندن خبرسز اولان ایچریده‌کی

قویروق قوپارسه او زمان گوررسڭ توزی، دومانی!

Kuyruk Koparsa

Bir gün Nasreddin Hoca, talebesi İmad ile kurt avına gider. İmad, kurt yavrusu tutmak fikriyle yuvaya girer. Dışarıda bulunan büyük kurt da tesadüfen yuvaya gelir. Tam içeri gireceği esnada hoca hemen atılarak kurdun kuyruğundan yakalar.

Kurt kuyruğunu kurtarıp yuvaya girmek için eşinmeye başlar. Bundan habersiz olan içerideki

Kuyruk koparsa o zaman görürsün tozu, dumanı!

عمادڭ گوزینه توز قاچنجه:

- افندی، نه تپینیورسڭ؟ چوق توزوتدڭ، دیر.

قان تر ایچنده قالان خواجه جواب ویرر:

- قوردڭ قویروغی قوپارسه او زمان گورورسڭ توزی، دومانی!

İmad'ın gözüne toz kaçınca:

- Efendi, ne tepiniyorsun? Çok tozuttun, der.

Kan ter içinde kalan hoca cevap verir:

- Kurdun kuyruğu koparsa o zaman görürsün tozu, dumanı!

طقوز آقچه اولسون

بر گون نصرالدين خواجه‌يه رؤياسنده طقوز آقچه ويررلر. خواجه ده، "هيچ اولمازسه شونى اون آقچه ياپڭ." ديه رجا ايتديگى صيراده اويانر. بر ده باقار كه آووجنده هيچ بر شى يوق.

همان گوزلرينى صيم صيقى قپادوب اللنى اوزاته رق، "گتير بارى طقوز آقچه اولسون!" دير.

Dokuz Akçe Olsun

Bir gün Nasreddin Hoca'ya rüyasında dokuz akçe verirler. Hoca da, "Hiç olmazsa şunu on akçe yapın." diye rica ettiği sırada uyanır. Bir de bakar ki avucunda hiçbir şey yok.

Hemen gözlerini sımsıkı kapatıp elini uzatarak, "Getir bari dokuz akçe olsun" der.

قباحت

بر گون خواجه نك تارلاسنه بر اوكوز گیرر. خواجه النه بر صوپا آلوب اوزرینه هجوم ایدنجه اوكوز قاچار. بر هفته صوكره اوكوزی بر كویلینك قاغنیسنده گورور. همان بر اودون بولوب اوكوزه وورمغه باشلار. كویلی:

- بره آدام! بنم اوكوزمدن نه ایسترسك؟ دیر.

خواجه، سن قاریشمه، او قباحتنی بیلیر.

Kabahat

Bir gün hocanın tarlasına bir öküz girer. Hoca eline bir sopa alıp üzerine hücum edince öküz kaçar. Bir hafta sonra öküzü bir köylünün kağnısında görür. Hemen bir odun bulup öküze vurmaya başlar. Köylü:

- Bre adam! Benim öküzümden ne istersin? der.

Hoca, sen karışma, o kabahatini bilir.

عثمانليجه حكايه‌لر

OSMANLICA OKUMAYI PEKİŞTİREN KİTAPLAR

Osmanlı Devleti'nin son devrinde yayınlanan dergilerden titizlikle seçilen kısa ve akıcı hikâyelerle, hem okumanın zevkine varacak hem de Osmanlı Türkçesini geliştirme fırsatı bulacaksınız.

HASBAHÇE